

Látnivalók

Sütő András: A szűzai menyegző. Előadás a Dóm téren, este fél 9 órakor.
A Móra Ferenc Múzeum kiállításai (Roosevelt tér 1-3.): Lucs-képgyűjtemény, Patikakiállítás, Móra-emlékszoba, Természet-

tudományi gyűjteményünk legszebb darabjai, Vinkler László grafikái.
Fekete Ház (Somogyi u. 13.): Céhek, céhemlékek Csongrád megyében, Bálint Sándor-emlékkiállítás, Vihart aratva..., Buday György élete és művei.

Szegedi Vár (Móra-park): Szeged múltja, jelene, jövője...

Varga Mátyás színház-történeti kiállítása (Bécsi krt. 11/A).

Ifj. Lelke József néprajzi gyűjteménye (Szeged-Tápe, Vértó u. 4.).

Kass Galéria (Vár u. 7.):

Kass János grafikái, John Halas kiállítása.

Horváth Mihály utcai Képtár: Szegedi Képzőművészek Nyári Tárlata.

Gulácsy-terem (Kárász u.): Zajác Tamás börtönművész kiállítása.

JATE-aula (Dugonics téri egyetem): A szocialista irrealizmus gyöngyszemei II., avagy, talált tárgyak egy letűnt korból.

Bartók Művelődési Központ, B Galéria: Kalmár Márton szobrászművész kiállítása.

Motorcsónak Világkupa, Tisza.

„A lelkünknek nincs gazdája”

Bessenyei Ferenc nem egészen indulatmentes kesergése

— Ne azt írjátok meg kicsikém, hogy milyen szép, milyen jó ez a szabadtéri, hanem azt, hogy Szeged enélkül nem Szeged! Érted? — magyarázta Bessenyei Ferenc, mikor kilépett az alagsori igazgatói iroda ajtaján. Míg kézenfogva magával cipelt az öltözőbe, a hosszú folyosón többször megállva, széles gesztusok kíséretében kesergett.

— Most szúrtam le az igazgatót éppen... Ez a város Salzburg lehetne! Az nem fordulhat elő, hogy ezen a téren ne legyen közönség!

— Miért, úgy hiszi, hogy A szűzaira nem jönnek el az emberek?

— Mit tudom én, hogy eljönnek-e vagy sem! Engem az egész szabadtéri léte izgat! Nem értem, ti, akik itt éltek, hogy enélkül a Dóm tér és az egyetem nélkül ez a város egy üres papírtól nem ér? Mindenki felelős azért, hogy a szabadtéri ügye előre menjen!

— Azért le ne harapja a fejem, mert egyetértünk. Nyilván valami személyes atrocitás érte, attól ilyen indulatos...

— Semmi bajom nekem az itteniekkel. Szeretnek bennünket, jól érezzük magunkat, csak nem megy ez az egész...

— Miért, az ország más tájain nem ezt tapasztalja?

— Dehogynem! Az egész kultúrának, színháznak fuccs. Mi öreg színészek itt állunk egy elrontott életút végén, és a kutyának sem

Nagy László felvétele

kellünk. Elküldtek bennünket nyugdíjba tízezer forinttal, és senkinek sincs többé szüksége ránk.

— És a Nemzeti Színház-i örökös tagság?

— No, ne röhögtesse! Az kétezer forintot jelent havonta. Igaz, én már letettem a magamét. Ha semmit sem csinállok, akkor is teljes az életpályám. A világégés után mi csináltunk ennek a kis hazának, ennek a népnek újra színházat, amit mára teljesen lezüllesztettek. Idegen érzésű, idegen lelkületű hatalom kezében voltunk.

— S a változásokban sem hisz?

— Ugyan, mi változik itt? Semmivel sem jobb ez, mint az Aczél-éra. A kultúra ügye szélhámosok, karrieristák, kalandorok kezében van! Felnőtt a színházakban egy olyan rendezőgeneráció, amelyik teljesen prostituált, nekik semmi sem szent. Ha kell, Shakespearét is bemocskolják!

— Ruszt Józsefet is ilyennek tartja?

— Á, dehogy! Ez is egy jobb sorsra érdemes pasas. Hallatlan tehetséges, de nem tűri el a fentről jövő parancsokat. Így állandóan ütközik.

— Rengeteg felesleges, kihasználatlan energia feszülhet magában. Megnyugszik, ha azt mondod, Bessenyei attól nem lett kevesebb, mert összezavarodott körülötte a világ?

— Sokat érek vele! A sztalinizmusban legalább tudta az ember, hogy ki ellen és miért harcol. A legnagyobb baj az, hogy a lelkünknek nincs gazdája. És félek, hogy egy darabig nem is lesz.

(Itt Kleitosz helytartó a színpadra szólító mikrofonhang hallatán homlokon csókolt, és elviharzott. Az öltöző ajtajából még visszaszólt:)

— Ne haragudj kicsikém, hogy ilyen indulatos voltam, nem rád haragszom, hanem erre a nyamvadtvilágra. Majd fordítsd le okosan, amiket mondtam!

Pacsika Emília

Barátaim vannak — jóban, rosszban

(Folytatás az 1. oldalról.)
tesz önre és a magyar nemzetre...

— Hallottam már róla. Ez a sajtóorgánium a volt kommunista rendszert és személy szerint a Ceausescu kizsákmányoló újságírókból verbuválódott. Ugyanolyan szélsőséges nacionalisták maradtak, de most más érdekeket szolgálnak ki. Gyermekes és nevetséges vádak irnak.

— Mégis van foganatja. Szomorú valóság, hogy az erdődí Petőfi-emlékmű felborítása után most a féléregyházi emlékművet is meggyalázták.

— Igen. A helyi RMDSZ-szervezet küldöttsége volt kint a szétvert szobornál tegnapelőtt, mikor az eset történt. Ők számoltak be nekem róla. Ezek a vandál pusztítások az annak a félégerjesztett gyűlölködésnek a következményei, amiről az előbb beszéltünk. Ahogy az otthoni magyarellenes hangulatot érkekelem, úgy hiszem, még várható néhány hasonló pusztítás.

— Ilyen nehéz lélektani helyzetben talán emlékeztető lehet a két ország kapcsolattartó szándéka. Romulus Neagu román külügyi államtitkár nemrég Budapestre látogatott. Várható-e legalább kulturális téren

valami javulás, vagy a románok csak a Nyugat felé mutogatják békülékeny arcukat?

— Az utóbbi hetekben nagyon el voltam foglalva, és az egészségi állapotom sem engedett bővebb érdeklődést és iránt, úgyhogy nem tudok érdemben nyilatkozni a tárgyalásokról. Nem ismerem azt részleteiben.

— Az ön hazatérése nagy feltűnést keltett mind Magyarországon, mind Romániában. A márciusi marosvásárhelyi pogrom után a kivizsgálással megbízott Diamandescu tábornok azt nyilatkozta, hogy őnt is megfogják hallgatni, amint egészségi állapota megengedi majd. Megtörtént-e ez?

— Senki hivatalos személy ez ügyben meg nem kéréselt. Nem találkoztam a kormánybizottság egy tagjával sem.

— Állítólag annak idején Iliescu elnök meglátogatta őnt a bukaresti baleseti sebesítőben. Ő sem jelentkezett?

— Nem. Bár az akkori látogatására sem emlékszem, hiszen nagyon rosszul voltam. Mostani hazatérésemre sem a kormány tagjai, sem Iliescu elnök nem reagáltak.

— Nemrég az RMDSZ el-

nöksége közleményt adott ki, melyben a magyar Parlament felszólítja a nemzetiségi parlamenti képviselőket a biztosító törvény elfogadására, habár ezt a törvénytervezet abban a formájában a Parlament elvetette. Sokan felszisszentek rá, olyan lepaktálásszaga volt a dolognak...

— Valóban szerencsétlen politikai fogás volt a felszólítás. Rosszul időzített, hibás közeledés akart lenni. Az RMDSZ választmányának tájékoztató bizottsága bírálta a magyar Országgyűlést, nem volt a kellő adatok birtokában.

— Sokan aggódnak az ön sorsa miatt, hiszen semmi biztosítéka nincs annak, hogy a felhertelt románok adandó alkalommal meg nem ismétlik a szomorú támadást.

— Bizony, hazaérkezésem óta sok fenyegető telefonhívást kapok, persze, névtelenül. De ezért kárpótól a sok marosvásárhelyi barátom az RMDSZ-ből. Ők mellett állnak jóban-rosszban.

András bátyám, minden, önért aggódó olvasónk nevében jó egészséget kívánok és köszönöm a beszélgetést. (Nagy László 1. oldalán leíró képen Sinkovits Imre üdvözlő Sütő András.)

Panek József

A trubadúr a Margitszigeten

Egy este — két előadás

Az a szegedi operarajongó, aki Pestre indul színházba, erősen acélozza meg elhatározását. Ha sikerült jegyet szereznie, végigizzadta a vonatot, a Nyugatiba érve még bőven van ideje a pokoli hőségben kísértelni a tett színhelyére. Amint a Szigetre ér, a szökökút hűs vizében feltűnés nélkül megáztathatja fölforrósodott talpát, leheveredhet a fűbe, és elmerenghet azon, hogy holnap ugyan-ez vár rá — visszafelé. S mindez azért a röpke két óráért, amit úgy hívnak: A trubadúr. Megéri? Ez persze az előadástól függ.

A Szabad Tér Színház az évi operabemutatóját „magyar világsztárokkal” hirdetővosszággal — hogy „viziti. Koltay Gábor — ki egyben igazgató is — második próbálkozott rendezőként ebben a műfajban. Az eredmény sok tekintetben hasonló, mint az 1987–88-ban, mint az 1987–88-ban. A díszlet most is pompás. Banovich Tamás „mozaikszerűen” egyetlen kompozícióba építette össze a darab nyolc helyszínét. A bal oldalon reneszánsz palotaszínpad, mögötte várkapu, középen, hátul egy (kolostori) kápolna tornya, a színpad jobb felén vár-részlet; mind vakítóan fehér épületek. Jobb oldalt, hátul, a sziget fák-bokrok alkotják az élő díszletet. Mivel azonban ezeket a rendező nem „játszatja”, és jobbára sötétben vannak, ezért — a tábori kép kivételével — ezen a helyen „lyukas” a háttér. A helyszínek használata többé-kevésbé konzekvens, csak néhány átjárás zavaró. Természetesen megjelenik a Koltay-rendezések elmaradhatatlan kelléke, a gertya és az égés. A trubadúrban ennek van is létjogosultsága, hiszen a darab középponti víziója a máglya. Igen ám, de a tűz kissé elharapózik, akkor is felcsap a láng a színpad mögött, ha valaki nem „tűz”, de „langyos” mond. Koltay megvilágít olyan dolgokat, melyeknek homályban kellene maradniuk, míg néhány pont homályos. Az I. felvonás hármasa azzal kezdődik, hogy Leonóra tévedésből Luna karjaiba rohan. Ebben a jelenetben a gróf nem kaphat erős fényt, mert akkor a lány világossággal, hogy ezután a két férfi azért nem csap össze, mert Leonóra közel áll a felhő drámai hősnő, aki Leonóra az utolsó felvonásban, mint az első kettő elfogódott kislánya. Még az is érthető, hogy B. Nagy János (Manrico) picit idegesen énekel, amíg nem jutott túl a gyilkos Stret-tin. Ebben aztán a két magas cét hibátlanul megfújta, s utána dallamformálása nyugodtabb, énekése egyszerűbb, jobb lett. Azt azonban nehezen tudnám megmagyarázni, miért óvatoskodott az első két felvonásban Miller Lajos. A kitűnő baritonistának Luna gróf egyik legjobb szerepe

(ezzel szerepelt a Metropolitánban is), a hangja is rendben volt, mégis még híres áriáját is némi szorongással énekelte. A táborkeptől fogva aztán a tőle megszokott felszabadult lendülettel és magabiztossággal énekel. Persze B. Nagy és Miller (Polgár László mellett) ma az a két férfi, akik a két férfi énekesünk, akik valóban világszínvonalú materiáival rendelkeznek. A teljes hangterjedelmet folytonosan birtokolják, orgánuk fényes, magvas, ének-lésük mindig szenvedélytől átitott. Végig magas színvonalú alakítást nyújtott viszont Mészöly Katalin. Idei fellépése ugyan nem ment felfedezészámba, mint a tavalyi Amneris, ám ez az Azucena bármelyik nemzetközi színpadon megállná a helyét. Nem értem, Ferrando basszus szerepét miért a baritonista Gurbán Jánosra bízták. A Szegedről elszármazott fiatal ember megbízhatóan énekel, ám a felves hallhatóan mély volt neki. Vajon tavalyi előadás-mentő beugrását (Aida — Amonasro) igyekezett neki ily módon meghálálni a direktció?

Az Operaház kórusa és a Honvéd Együttes férfikara sokszor lötyögött, nem mindig találkoztak össze a Postás Szimfonikusokkal. Ez persze karmesteri probléma is. Kemenes Fanny ruhái — a díszletet némileg ellenpontozva — színesek és sötét tónusúak. Különbözőbb találmányáról nem számolhatok be, arról viszont igen, hogy a főszereplőknek a kosztümök előnyteleneke.

A katonakórus alatt a színpadon olyan erődemonstráció zajlik, amely egy régi moszkvai novembert hetedikének is becsülete volna. A dárdaok, pajzsok menetszolda azonban önmagába fordul vissza, körkörösén járnak. Ez az epizód akár jelképe is lehetne ennek a színpadra állításnak, mely fontosabb feladatának tekinti, hogy megfeleljen látványosságot produkáljon, mint hogy a darab problémáira keresen választ.

S amikor fél 12 tájt a Szigetről hazafelé ballagtunk, a szökökút mellett ismét fölmerült bennem a délutáni kérdés. Igen, érdemes végigcsinálni. Elsősorban az énekesek miatt.

Márok Tamás

Tévéjegyzet

A Via Mala különös esete

Lukács György, mint elvetemült marxista esztéta, biztosan örült volna ennek a filmnek. Ő, aki az istenek költőjétől, Hölderlintől is számon kérte a polgári társadalom bírálatát és a francia forradalom átélését, ebben az alkotásban mindent megtalált volna: a korai kapitalizmus embernyűző, kizsákmányoló hangulatát, a tőkés pénzimádatot és még más egyebet is, ami a szocialista szem-szájnak ingere.

Ha megérhette volna... de nem érte meg. Így számunkra is az maradhatott ez a mű, ami: egy kiváló színészekkel eljátszatott, jól megrendezett, élvezetes színdarab. Melyben a legcsodálatosabbak a díszletek voltak, vagyis Svájc maga. Egy ország sziklakkal, hegycsúcsokkal, kékes vízesésekkel, sebes patakokkal, kastélyokkal és vízi malmokkal. Ezért is volt gonosz ez a film, mert magatehetetlen vágyainkat bitortolta, de ugyanakkor azért is, mert arra vártunk, hogy megtörténjen: a verontás, a halál, a gyilkosság. Hol van már a krisztusi remény, a hit a gonosz megváltoztatásában, hogy pusztá, önzetlen szeretettel meg lehet váltani a rosszat? Mert felesleges emberek — még akkor is, ha mi magunk sem merjük bevallani — közvetlen környezetünkben is vannak. Iszákosság és megalkodottak, akik a bűn örök erejével újra és újra rántóznak. Talán az apa halálával többen is megszabadultunk. Ezért kell reszketnünk az ítélethozatalkor? Annak ellenére érezhetünk így, hogy az öreg Lauretzt játszó Mario Adorf inkább látszik művelt ügyvédnek (ha van ilyen), mint vérszomjas malomgazdának, és az Andreast alakító Juraj Kukura (a művelt ügyvéd) meg kül-

sejéből ítélve maga lehetett volna a megtestesült Sátán. A Sátán! Akit oly sokszor emlegettek bírák, megőrült, csapzott anyák, tébolyult napszámok. Az ördögbe is, hát mégsem a kapitalizmus...

Egyedül Dosztojevszkij tud ilyen hidegvérrel megsejtésig elgondolni mindent és mindenkit. „De mi lesz a gyermekekkel, vagy nekik is szenvedniük kell?” — kérdezi Ivan Karamazov. A válasz: igen. És egyetlen mentővár létezik csupán: a szépség. Tehát Niklaus, azaz Dominique Pinon, sohasem menekülhetett. Sántaságának és rúttságának cellájában kellett várnia a halálos ítéletre. Így. Mert alakítása olyan tökéletes volt, hogy ezt a szerepet már soha mással elképzelni nem tudnánk. Bár ez a kijelentés áll Maruschka Detmers (Silvie) is. Aki még azt is el tudta játszani, hogy szép. Mert — más filmjeit nézve kiderült — nem feltétlenül az. Képesek vagyunk hinni a szépség mítoszában, tehát a legfőbb áldozat nem szabad, hogy csúnya legyen. Ez az amerikai giccsalkodások egyik legfőbb törvénye is.

De ez a történet a svájci esztétika (talán nem is csak svájci) legfőbb szabályai szerint folyt le. Vagyis Dürrenmatt Fizikusainak 21. pontja szerint: „Egy történetet akkor gondolunk végig következetesen, ha lehetőségei közül a legrosszabbat következik be.”

Tehát ez lenne a tökéletes feltétele? És ha igen, miért? Talán azért, mert a Lauretzeke valahol a közelünkben élnek. Főleg itt, ahol az „elmúlt negyven évben” minden a drámaírás előbb említett legfőbb szabályai szerint ment végbe (!).

Végő tanulságul mit is lehetne tehát ide írni, mint a fent már megidézett úr egy „kicsit” kifordított mondatát: a legrosszabb kapitalizmus is jobb a legjobb szocializmusnál.

Kolozsi László